

УДК 338.4

О. М. Кватирко,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0003-0773-4237

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.19.60

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВОГО СЕКТОРУ НА ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАДАХ: ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

О. Kvatyrko,
Postgraduate student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ENSURING THE COMPETITIVENESS OF THE FOREST SECTOR BASED ON ECOLOGICAL AND ECONOMIC PRINCIPLES: PRINCIPLES AND FEATURES

Встановлено, що конкурентоспроможність лісового сектора — це здатність його складових (лісового господарства, деревообробного виробництва, лісохімічної та целюлозно-паперової промисловості) та відповідно суб'єктів лісогосподарської та деревообробної діяльності ефективно використовувати наявні конкурентні переваги, які виникають внаслідок об'єктивних природно-ресурсних чинників відновлення та відтворення лісоресурсного потенціалу, а також внаслідок побудови ефективних управлінських систем у сировинному та переробному сегментах, у межах котрих забезпечується найрезультативніше поєднання виробничих ресурсів — матеріальних, фінансових та людських. У статті обґрунтовується доцільність формування сучасного теоретико-методичного підґрунтя зростання рівня конкурентоспроможності лісового сектору як необхідної передумови посилення впливу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу на темпи соціально-економічного піднесення. Доведено, що в нинішніх умовах турбулентності та волатильності базових ринків, а також збільшення кількості виробників лісопродукції необхідно здійснювати модернізацію виробничо-технічної бази та системи управління лісогосподарською та деревообробною діяльністю. Обґрунтовано, що модернізація має стати пріоритетом корпоративної політики підприємницьких структур у сфері лісового господарства, деревообробного та лісохімічного виробництва, целюлозно-паперової промисловості. Встановлено, що забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора на еколого-економічних засадах має базуватися на комплексі принципів: невиснажливості, розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу, еколого-економічної рівноваги, комплексності, інноваційної спрямованості, галузевої еквівалентності, пріоритетності ресурсозбереження, енергетичної доцільності, прискореної імплементації кращих практик лісового менеджменту країн ЄС у практику вітчизняного лісогосподарування, дотримання вимог цифрової трансформації, компліментарності. Обґрунтовано, що в нинішніх умовах глобальної нестабільності важливою детермінантою підвищення рівня конкурентоспроможності постійних лісокористувачів виступає дотримання принципу комплексності, тобто максимально ефективного використання матеріально-речової субстанції деревної та недеревної сировини, а також усунення практики втрати лісосировини у різних фазах лісопродуктового ланцюга та забезпечення утилізації лісосічних відходів і відходів деревообробки та лісопилення.

It is established that the competitiveness of the forest sector is the ability of its components (forestry, woodworking production, forest chemical and pulp and paper industry) and, accordingly, the subjects of forestry and woodworking activities to effectively use the existing competitive advantages that arise due to objective natural resource factors of restoration and reproduction of forest resource potential. As well as due to the construction of effective management systems in the raw materials and processing segments, within which the most effective combination of production resources-material, financial and human. The article substantiates the expediency of forming a modern theoretical and methodological basis for increasing the level of competitiveness of the forest sector as a prerequisite for strengthening the impact of economic development of forest resource potential on the rate of social and economic recovery. It is proved that in the current conditions of turbulence and volatility of the basic markets, as well as an increase in the number of producers of forest products, it is necessary to modernize the production and technical base and management system for forestry and woodworking activities. It is proved that modernization should become a priority of the corporate policy of business structures in the field of forestry, woodworking and forestry chemical production, pulp and paper industry. It is established that ensuring the competitiveness of the forest sector on ecological and economic principles should be based on a set of principles. They are insubordination, expanded reproduction of forest resource potential, ecological and economic balance, complexity, innovation orientation, industry equivalence, priority of resource conservation, energy expediency, accelerated implementation of the best practices of forest management of EU countries in the practice of domestic forestry, compliance with the requirements of digital transformation, complementarity.

It is proved that in the current conditions of global instability, an important determinant of increasing the level of competitiveness of permanent forest users is compliance with the principle of complexity. That is, the most efficient use of the material and material substance of wood and non-wood raw materials, as well as eliminating the practice of losing raw materials in different phases of the forest product chain and ensuring the disposal of cutting waste and woodworking and sawmill waste.

Ключові слова: конкурентоспроможність, лісовий сектор, комплексність, ресурсозбереження, еколого-економічна рівновага, цифрова трансформація.

Key words: competitiveness, forest sector, complexity, resource conservation, ecological and economic balance, digital transformation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Міжгалузєва спрямованість розвитку лісового сектора національного господарства вимагає розроблення сучасних механізмів забезпечення його конкурентоспроможності, особливо в нинішніх умовах поглиблення децентралізації влади та інституціональної трансформації системи управління лісовим господарством. Для того, щоб механізми забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора не суперечили один одному, а були взаємодоповнюючими, необхідним є обґрунтування комплексу принципів, дотримання котрих при здійсненні заходів щодо використання конкурентних переваг лісогощарського та деревобробного виробництва дасть змогу повною мірою врахувати екологічну функцію лісів і їх роль у відтворенні господарських комплексів багатолісних районів і тим самим не порушити еколого-економічну рівновагу та стійкість

лісових біогеоценозів. Також важливого значення при проектуванні заходів щодо підвищення конкурентоспроможності лісового сектора та його основних ланок набуває врахування особливостей функціонування постійних лісокористувачів та суб'єктів господарювання, які забезпечують переробку деревини і виробництво широкого спектра дерев'яної продукції. З огляду на сказане розроблення комплексу принципів забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора на загальнонаціональному та регіональному рівнях, а також врахування особливостей використання конкурентних переваг суб'єктів лісогощарського та деревобробного виробництва є важливими завданнями теорії, методології та практики управління конкурентоспроможністю галузі та суб'єктів господарської діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Багатофункціональне призначення лісового сектора, що впливає з виробничо-тех-

нічної та ресурсної неоднорідності його складових, вимагає диференційованого підходу до вибору пріоритетів та механізмів підвищення рівня конкурентоспроможності цього сектору загалом та окремих його складових. Для адекватного реальному стану речей розуміння сутнісних та прикладних характеристик конкурентоспроможності лісового сектора необхідно уточнити сутність поняття "конкурентоспроможність" та основні принципи і особливості забезпечення прийняттого рівня конкурентоспроможності в сировинному та переробному сегментах лісового сектора національного господарства.

У працях І. Андрийчука, Н. Валінкевич, І. Губаревої, Е. Добровольської, М. Дубини, О. Зінкевич, С. Ішук, М. Кизима, Н. Покотильської, Л. Созанського, А. Фітисова, І. Ярошенко та інших [1—7] розглядається сутнісна характеристика категорії "конкурентоспроможність", визначаються прикметні ознаки конкурентних переваг як базової умови зростання рівня конкурентоспроможності, обґрунтовується важливість зростання рівня конкурентоспроможності економіки загалом та окремих видів діяльності зокрема для забезпечення прийнятних темпів економічного зростання, виявляється вплив глобальної нестабільності на основні детермінанти конкурентоспроможного матеріального виробництва, виокремлюється змістовна характеристика конкурентоспроможності стосовно суб'єктів лісогосподарського, деревообробного, меблевого та целюлозно-паперового виробництва, але не повною мірою сформульовані принципи забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора з врахуванням глобальних трендів та викликів децентралізації, а також враховані особливості використання конкурентних переваг у сировинній та переробній ланці лісопродуктового ланцюга.

ЦІЛІ СТАТТІ

Цілями статті є ідентифікація особливостей забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора та обґрунтування комплексу принципів, які мають бути враховані при виборі пріоритетів використання конкурентних переваг сировинної та переробної ланок лісопродуктового ланцюга в умовах посилення глобальної економічної турбулентності та поглиблення децентралізації влади і реформи місцевого самоврядування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливою теоретичною позицією є те, що конкурентоспроможність лісового сектора значною мірою визначається конкурентоспроможністю лісогосподарських підприємств. Тому необхідною умовою комплексного підходу до розроблення механізмів підвищення конкурентоспроможності лісового сектора є розрахунок показників конкурентоспроможності постійних лісокористувачів, якими виступають державні та комунальні лісогосподарські підприємства. Проблема підвищення рівня конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств актуалізувалася у зв'язку з тим, що лісовий сектор, як вважають Е. Добровольська та Н. Покотильська, зазнав значних структурних та інституціональних перетворень у зв'язку з переходом до системи ринкових відносин [3, с. 79].

Для визначення фундаментальних положень використання базових чинників забезпечення прийняттого рівня конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств та особливостей використання конкурентних переваг окремих сегментів лісового сектора необхідно максимальною мірою врахувати специфіку лісовідтворення та охорони лісів, а також переробки деревини. Виходячи з того, що основними суб'єктами лісового сектору виступають державні лісогосподарські підприємства, зосередимо увагу на конкурентоспроможності первинної ланки національного господарства, тобто підприємства.

Попри те, що існують уніфіковані підходи до забезпечення росту конкурентоспроможності промислових підприємств, як правило мають місце специфічні умови підвищення рівня конкурентоспроможності в окремих галузях промислового виробництва. Стосовно лісогосподарських підприємств дане твердження є найбільш прийнятним з огляду на те, що названі суб'єкти господарської діяльності найбільшою мірою залежать від природно-ресурсних факторів, представлених лісовими ресурсами. Обмежуючим чинником тут виступає тривалий період між посадкою (відновленням) лісу та його стиглістю. Це виступає однією з основних особливостей забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора як в умовах підйому національної економіки, так і в умовах глибокої стагнації господарського комплексу.

Державні лісогосподарські підприємства, які в останні роки втратили фінансову підтримку

ку держави на лісовідновлення, мають використати найкращі практики комерційного розрахунку, щоб втриматися на традиційних ринках. Більше того, це необхідно з огляду на те, що традиційне джерело доходів, а саме виручка від експорту необробленої деревини, для цих суб'єктів виробничо-господарської діяльності в теперішніх умовах поки недоступне. Водночас необхідно врахувати весь комплекс чинників та особливостей, які здійснюють вплив на конкурентоспроможність лісогосподарських виробництв. Особливо прискіпливо необхідно підходити до імплементації передових практик екологічного менеджменту у вітчизняну практику лісогосподарювання. Екологічний менеджмент лісокористування, на думку А. Фітисова, є однією із умов підвищення конкурентоспроможності та ефективності роботи лісогосподарських підприємств та галузі загалом [6, с. 187].

Базовою умовою забезпечення прийнятого рівня конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств є максимізація використання конкурентних переваг названих суб'єктів господарювання. Водночас важливого значення набуває структуризація конкурентних переваг постійних лісокористувачів, якими вони володіють та набувають у процесі виробництва продукції, надання послуг та виконання робіт. Тому необхідно розглянути існуючі підходи вітчизняних вчених відносно ідентифікації конкурентних переваг суб'єктів господарювання в загальному. Зокрема, Н. Валінкевич стратегічною конкурентною перевагою підприємства визначає модернізацію [2, с. 155]. Тому модернізація має стати основним пріоритетом корпоративної політики суб'єктів господарювання у сфері лісового господарства, деревообробного та лісохімічного виробництва, целюлозно-паперової промисловості.

Забезпечення конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств, які здійснюють господарське освоєння лісоресурсного потенціалу та залучають деревну та недеревну сировину, а також несировинні корисності лісу у господарський обіг, виступає важливою складовою конкурентоспроможності лісового сектора національної економіки. Водночас лісогосподарські підприємства формують лише ресурсну базу для переробних ланок лісового сектора, тому значною мірою і від конкурентоспроможності продукції лісопильного, стругального, столярного, меблевого, лісохімічного та целюлозно-паперового виробництва залежить конкурен-

тоспроможність названого сектора національного господарства. Фактично перераховані виробництва становлять основу лісопромислового комплексу, який має відмінні від сировинного (лісогосподарського) риси, тому необхідно враховувати особливості забезпечення конкурентоспроможності у деревообробці та меблевому виробництві, щоб активувати максимальну кількість галузевих та виробничо-технічних чинників, що позитивно впливають на конкурентоспроможність лісового сектора.

З викладеного вище випливає висновок, що забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора є складним багатоаспектним процесом з огляду на функціональну та виробничо-технічну неоднорідність його основних складових — лісового господарства та переробної ланки. З метою досягнення максимально позитивного результату в цьому напрямі політика підвищення рівня конкурентоспроможності лісового сектора має базуватися на комплексі принципів, які дадуть можливість отримати очікувані результати щодо використання конкурентних переваг сировинного та переробного сегментів і при цьому не нанести негативного впливу на лісистість території та приріст деревної маси (рис. 1).

Визначаючи пріоритети підвищення рівня конкурентоспроможності лісового сектору необхідно враховувати принцип невиснажливості використання лісоресурсного потенціалу, щоб поставлені цілі ефективнішого використання конкурентних переваг постійних лісокористувачів не перетворювалися в самоціль максимізації прибуткових надходжень будь-якою ціною, в тому числі і за рахунок надмірного використання запасів деревини. Також цей принцип передбачає ощадливе використання недеревної складової лісоресурсного потенціалу, зокрема лікарських рослин, грибів, ягід та інших елементів лісового біорізноманіття, в тому числі і фауністичної складової, що має враховуватися при визначенні пріоритетів заготівлі другорядних лісових матеріалів, побічного лісокористування, ведення мисливського господарства.

Одним з базових принципів забезпечення конкурентоспроможності лісового сектору є принцип розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу, який базується на дотриманні вимог безперервного лісокористування, що визначаються таксаційними та лісовпорядними документами, зокрема в частині здійснення науково обґрунтованого комплексу лісогосподарських заходів щодо забезпечення необ-

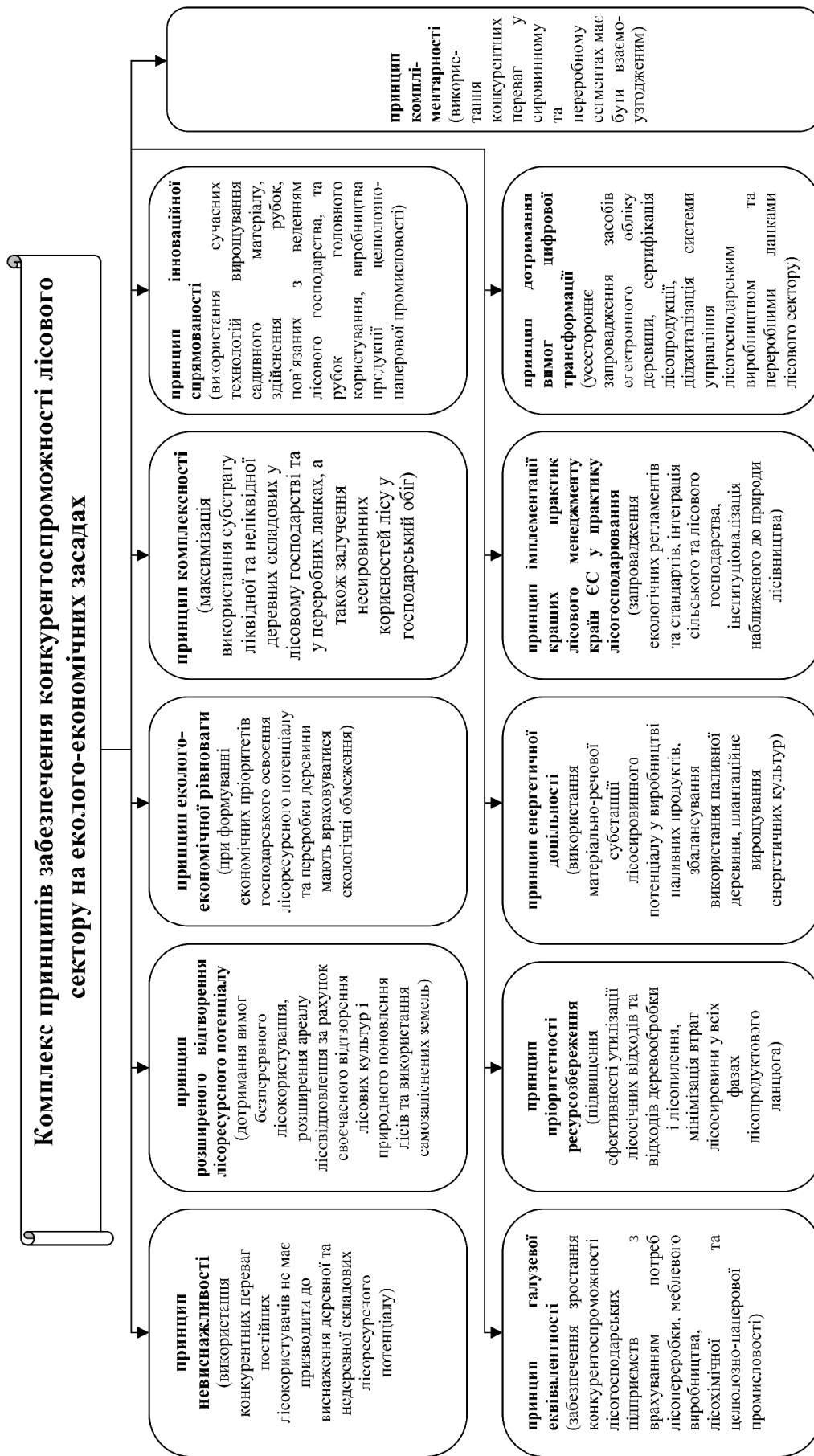


Рис. 1. Специфікація принципів забезпечення конкурентоспроможності лісового сектору в умовах поглиблення інституціональних трансформацій

Джерело: побудовано автором.

хідної повноти насаджень та покращення характеристик основних лісоутворюючих порід.

Зазначений принцип також передбачає неухильне дотримання вимог стосовно заліснення територій, де проводилися суцільні рубки, зокрема рубки головного користування та окремі види рубок, що пов'язані з веденням лісового господарства, а також забезпечення максимальних масштабів природного лісовідновлення, що, як правило, характеризується високим рівнем приживлюваності насаджень.

Дотримання принципу розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу також пов'язане з необхідністю заліснення малопродуктивних сільськогосподарських угідь, що не забезпечують навіть мінімального рівня доходності за умови їх використання у продуктивному сільськогосподарському обігу. З огляду на це, постійні лісокористувачі мають забезпечувати перманентний контакт з органами місцевого самоврядування, зокрема в частині переведення малопродуктивних сільськогосподарських угідь в землі лісового фонду. Резерви для цього в об'єднаних територіальних громадах значні, оскільки в результаті прийняття законодавства про дерегуляцію земельних відносин вони отримали у комунальну власність сільськогосподарські землі державної власності поза межами населених пунктів.

Більше того, значна частина таких земель є самозалісненою і їх повернення у сільськогосподарський обіг фактично унеможливується, а проведення певного комплексу лісогосподарських заходів, зокрема рубок проріджування та освітлення, дасть змогу сформуванню всі необхідні умови для повноцінного росту лісоутворюючих порід. Самозаліснені землі займають значні площі в зоні масштабних осушувальних меліорацій — це, як правило зона Полісся, де функціонують потужні лісогосподарські підприємства, які мають на своїй базі спеціалізовані підрозділи, що здатні забезпечити комплекс лісооблаштувальних робіт і створити умови для науково обгрунтованого ведення лісового господарства на цих територіях.

Враховуючи те, що усі ланки лісового сектора, зорієнтовані на освоєння і переробку матеріально-речової субстанції лісових ресурсів, надзвичайно важливо при реалізації заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності лісового сектора враховувати принцип еколого-економічної рівноваги, що передбачає урівноваження господарських пріоритетів з пріоритетами відтворення, відновлення та охо-

рони лісових ресурсів, зокрема шляхом здійснення періодичного моніторингу реальних запасів деревини, приросту деревної маси, зрушень у породно-віковій структурі. Вагомого значення набуває своєчасне виявлення вогнищ поширення хвороб лісу та лісових шкідників, які можуть призвести до загибелі лісових насаджень, а також зменшення видів лісового біорізноманіття. Дотримання названого принципу також передбачає нарощення асигнувань на розбудову природоохоронної інфраструктури постійних лісокористувачів, зокрема оновлення та модернізацію пожежних машин, здійснення комплексу агротехнічних заходів, які упереджують поширення пожежонебезпечних процесів.

Як показує світова та європейська практика, лісогосподарський бізнес є, як правило, прибутковим за рахунок комплексного використання складових лісоресурсного потенціалу, що дає можливість диверсифікувати виробничу програму як за рахунок виробництва нових видів товарів, так і за рахунок розширення спектра виконання робіт і надання послуг. З огляду на це, принцип комплексності при досягненні пріоритетів конкурентоспроможності лісового сектора є необхідною умовою підвищення рівня капіталізації лісогосподарської та деревообробної діяльності, а також усунення практики втрати лісосировини у різних фазах лісопродуктового ланцюга. Зростання комплексності використання лісоресурсного потенціалу означає введення додаткових потужностей у сферу мисливського господарства, зокрема за рахунок збільшення поголів'я лісової фауни, і формування нових сегментів лісового сектора за рахунок максимізації використання усіх можливих субстратів лісосировини у продуктивному обігу (налагодження виробництва паливних пелет та брикетів на основі утилізації деревних відходів та інших складових неліквідної деревини). Суттєве зростання рівня комплексності використання лісоресурсного потенціалу відбувається за умови комерціалізації екосистемних послуг, що продукує лісовий біогеоценоз, які полягають у ґрунтозахисній, водорегулюючій, рекреаційній функції лісів.

Пріоритети конкурентоспроможності лісового сектора будуть досягнуті прискореними темпами за умови усестороннього застосування процесних та продуктових інновацій як у сировинному, так і в переробному сегменті. Тобто мова йде про дотримання принципу інноваційної спрямованості, який полягає в перманентному застосуванні нових методів та техно-

логій ведення лісового господарства, зокрема лісорозведення та здійснення лісогосподарських заходів, лісозаготівель, переробки деревини. Також цей принцип передбачає застосування інноваційних методів вирощування садивного матеріалу та вибіркової системи рубок для збалансування вікової та породної структури лісового фонду, а також найновіших технологічних досягнень, які дадуть можливість підвищити ефективність виробництва у стругальному, лісопильному, меблевому виробництві, у лісохімічній та целюлозно-паперовій промисловості, а також в індустрії утилізації деревних відходів.

Однією з необхідних умов поступального розвитку лісового сектора, виходячи з передового іноземного досвіду, є збалансований розвиток його основних складових: сировинної та переробної. З огляду на це, необхідно забезпечувати компліментарність між стратегічними пріоритетами розвитку лісогосподарського виробництва та переробних ланок, щоб упередити прояви виникнення галузевих перегинів, що однозначно можуть призвести до виснажливого використання найбільш ліквідної складової лісоресурсного потенціалу, а це порушить еколого-економічну рівновагу в лісових біогеоценозах та закладе ризик дефіциту лісосировини в середньостроковій та довгостроковій перспективі. Тобто необхідно закладати стимули для суб'єктів деревообробного виробництва, щоб вони впроваджували технологічні процеси, які передбачають залучення у відтворювальний процес не лише найбільш ліквідної деревини, але й порубкових решток та іншої некондиційної лісосировини. Максимальною мірою принцип компліментарності буде дотриманий за умови створення міжгалузевих об'єднань суб'єктів лісогосподарського та деревообробного підприємництва, де буде можливість на спільній інституційній основі визначати як пріоритети господарського використання деревини, так і пріоритети відновлення лісоресурсного потенціалу.

Лісовий сектор охоплює певну кількість галузей, які спеціалізуються як на лісівничій діяльності, так і на переробці деревини і виготовленні готових дерев'яних виробів. Гіпертрофований розвиток окремих переробних ланок може призвести до підвищення рівня матеріаломісткості виготовлення готової продукції і, як наслідок, прискорити процеси виснаження лісоресурсної бази. Тому необхідно забезпечувати дотримання принципу галузевої еквівалентності, що передбачає збалансований розвиток як комплексних лісогосподарських

підприємств, які охоплюють як власне ведення лісового господарства і деревообробку, так і підприємств, які спеціалізуються на суто лісопильні, стругальному та меблевому виробництві, виробництві продукції лісохімії та целюлозно-паперової промисловості. За таких умов буде відбуватися поступове зниження питомих витрат лісосировини на виготовлення лісопродукції і забезпечуватиметься ріст капіталізації лісового сектору загалом.

Сьогодні маркером функціонування виробничих підприємств, які працюють на основі використання природної сировини, є максимальне можливе впровадження технологій, які забезпечують економію первинної та вторинної сировини, що у підсумку призводить до зростання рівня прибутковості. Для лісового сектора це особливо актуально, оскільки подолання дефіцитності лісосировини можна долати через впровадження ресурсозберігаючих технологій як у сировинному, так і в переробному сегментах. Тобто в основу корпоративної політики лісогосподарських підприємств та суб'єктів деревообробного підприємництва має бути закладений принцип пріоритетності ресурсозбереження, що дасть можливість розширити перелік методів та технологій утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробки і лісопилення, а також мінімізувати втрати лісосировини у всіх фазах лісопродуктового ланцюга.

Дотримання даного принципу має передбачати використання франчайзингових, бенчмаркінгових, реінжинірингових та аутсорсингових бізнес-технологій, що дасть можливість використати передовий іноземний досвід застосування порубкових решток та інших складових деревних відходів у виробництві лісопродукції, перепрофілювати основні бізнес-процеси у переробних підрозділах суб'єктів лісогосподарського підприємництва в сторону економії лісосировини, залучати стороні організації для здійснення проєктів утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробки і лісопилення.

Сьогодні внаслідок збитковості заготівлі лісосічних відходів та порубкових решток, які утворюються у місцях проведення рубок, значні обсяги такої неліквідної деревини або спалюються, або піддаються гниттю. Це суперечить пріоритетам боротьби з глобальним потеплінням, а постійні лісокористувачі втрачають потенційно можливі додаткові відходи. Такі деревні відходи виступають цінною сировиною для виробництва паливних продуктів, що можуть слугувати певною альтернативою тра-

диційним видам мінерального палива для домогосподарств та об'єктів комунальної інфраструктури сільських населених пунктів, але за умови надання державою фінансових переференцій.

Такі преференції зроблять діяльність щодо заготівлі та утилізації деревних відходів прибутковою, що стане дієвим каталізатором поширення практики виробництва паливних деревних продуктів як на базі державних лісгосподарських підприємств, так і на базі суб'єктів деревообробного підприємництва. Тому постійні лісокористувачі та суб'єкти деревообробного підприємництва мають закласти в основу діяльності, спрямованої на нарощення обсягів виробництва паливних пелет та гранул, принцип енергетичної доцільності. Саме виконання такого принципу сприятиме не лише утилізації матеріально-речової субстанції деревних відходів (лісосічних відходів та відходів деревообробного виробництва), а й стимулюватиме лісокористувачів здійснювати розширення посівних площ лісових та сільськогосподарських культур енергетичної спрямованості. Вирощування названих культур розширить ресурсну базу виробництва паливних деревних ресурсів і фактично забезпечать формування повноцінного біоенергетичного сегменту лісового сектора, що стане вагомим чинником підвищення конкурентоспроможності лісгосподарського та деревообробного виробництва.

Процеси інтернаціоналізації також охопили і глобальні лісопродуктові ланцюги, тому входження національного лісового сектора у світогосподарський лісівничий простір вимагає імплементації визнаних світовою спільнотою регламентів та стандартів екологічно орієнтованого лісгосподарювання, що передбачає використання широкого спектра форм та методів організації лісівничої діяльності, а також залучення деревної та недеревної складових лісоресурсного потенціалу у відтворювальний процес. Запорукою прискорення процесів інтеграції України у світогосподарський лісівничий простір стане дотримання вимог принципу імплементації кращих практик лісового менеджменту країн ЄС у практику вітчизняного лісгосподарювання. В останні роки цей процес суттєво активізувався, що у середньостроковій перспективі дасть можливість на порядок підвищити рівень конкурентоспроможності національного лісового сектора у світогосподарському масштабі.

Доповненням принципу імплементації кращих практик лісового менеджменту країн ЄС є принцип дотримання вимог цифрової транс-

формації, що знайшло свій прояв в усесторонньому запровадженні засобів електронного обліку деревини та лісопродукції, сертифікації продукції, діджиталізації системи управління лісгосподарським виробництвом та переробними ланками лісового сектора, що створює умови для просування суб'єктів лісового сектора в глобальні лісопродуктові ланцюги, а в нинішніх умовах це запорука підвищення конкурентоспроможності. Цифрова трансформація лісового сектора дасть можливість оптимізувати трансакційні і трансформаційні витрати лісгосподарських підприємств та деревообробних виробництв і прискорити процеси прийняття управлінських рішень стосовно диверсифікації лісопродуктових ланцюгів і їх переорієнтації на ланцюги із замкненими циклами.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Забезпечення прискорених темпів зростання рівня конкурентоспроможності лісового сектора потребує при проєктуванні конкретних механізмів врахування особливостей побудови лісопродуктових ланцюгів та дотримання комплексу принципів, що дають змогу зберегти максимальну асиміляційну місткість територій концентрації лісоресурсних благ та максимізувати валову додану вартість у сировинній та переробній ланці. Такими особливостями виступають: значний часовий лаг між посадкою лісу та його стиглістю; прогнозованість сировинної бази розвитку переробної ланки лісового сектора, що впливає з даних лісовпорядкування та моніторингу лісів; вагомість лісів у забезпеченні еколого-економічної стабільності територіальних утворень та стійкості біогеоценозів; багатокomпонентна структура лісопродуктових ланцюгів (лісове господарство, деревообробка, лісохімія, целюлозно-паперова промисловість). Водночас забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора на еколого-економічних засадах має базуватися на дотриманні суб'єктами лісгосподарського та деревообробного виробництва комплексу принципів: невиснажливості, розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу, еколого-економічної рівноваги, комплексності, інноваційної спрямованості, галузевої еквівалентності, пріоритетності ресурсозбереження, енергетичної доцільності, імплементації кращих практик лісового менеджменту країн ЄС у практику лісгосподарювання, дотримання вимог цифрової трансформації, компліментарності. Саме ці принципи мають бути враховані при формуванні національної лісової політики та держав-

ної промислової політики в частині стимулювання розвитку переробних ланок лісового сектора.

Література:

1. Андрійчук І.В., Пінчук І.Р. Теоретико-методологічні засади оцінки конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 37. С. 66—70.

2. Валінкевич Н. Модернізація як стратегічна конкурентна перевага розвитку підприємства. Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 5—6 жовтня 2017 р. К., 2017. С. 151—155.

3. Добровольська Е., Покотильська Н. Стан та тенденції розвитку лісокористування. Причорноморські економічні студії. 2021. Вип. 63. С. 79—83.

4. Дубина М., Зінкевич О. Теоретичні аспекти функціонування та розвитку лісового господарства в Україні. Бізнес Інформ. 2020. № 2. С. 187—192.

5. Іщук С.О., Созанський Л.Й. Ресурсне забезпечення деревообробних виробництв України: міждержавні і міжрегіональні порівняння. Регіональна економіка. 2019. № 3 (93). С. 145—154.

6. Фітісов А. Теоретичні основи формування системи екологічного менеджменту у лісовому господарстві. Вісник ЖНАЕУ. 2017. № 1 (59). Т. 2. С. 181—184.

7. Формування стратегічних пріоритетів розвитку лісопромислового комплексу України: монографія / М.О. Кизим, І.В. Ярошенко, В.Є. Хаустова, І.О. Губарева. Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2019. 476 с.

References:

1. Andrijchuk, I.V. and Pinchuk, I.R. (2019), "Theoretical and methodological principles of assessing the competitiveness of forestry enterprises", *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 37, pp. 66—70.

2. Valinkevych, N. (2017), "Modernization as a strategic competitive advantage of enterprise development", *Konkurentospromozhnist' natsional'noi ekonomiky: Materialy KhVII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Competitiveness of the National Economy: Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference], Kyiv, Ukraine, 5—6 October, pp. 151—155.

3. Dobovol's'ka, E. and Pokotyl's'ka, N. (2021), "Status and trends in forest development", *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 63, pp. 79—83.

4. Dubyna, M. and Zinkevych, O. (2020), "Theoretical aspects of the functioning and development of forestry in Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 187—192.

5. Ischuk, S.O. and Sozans'kyj, L.J. (2019), "Resource provision of woodworking industries in Ukraine: interstate and interregional comparisons", *Rehional'na ekonomika*, vol. 3 (93), pp. 145—154.

6. Fitisov, A. (2017), "Theoretical bases of formation of system of ecological management in forestry", *Visnyk ZhNAEU*, vol. 1 (59), no. 2, pp. 181—184.

7. Kyzym, M.O. Yaroshenko, I.V. Khaustova, V.Ye. and Hubarieva, I.O. (2019), *Formuvannia stratehichnykh priorytetiv rozvytku lisopromyslovoho kompleksu Ukrainy* [Formation of strategic priorities for the development of the timber industry of Ukraine], FOP Liburkina L.M., Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2021 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА